Jɛnɲɔgɔnya kɛlɛli sira

Aw ye a dɔn ko aw ka sɛmɛnniw bɛ se ka lakana cogo di ka kɛlɛ jɛnɲɔgɔnya nɔgɔnmaw la, ni sira saba ye minnu ka nɔgɔn ani minnu bɛ se ka kɛ: yɔrɔ jan ni yɔrɔ jan, wagati yɛlɛmali, ani kɔgɔjuru ni nɛgɛso.

KƆNƆKOW

1 An ka jikinɛnni kɔrɔsi
2 Kɔnɔntɔnfan dɔ: tɛgɛlɛn ye saddle ma (wɛrɛ)
3 Jiginɛ ni Fiyɛn ka janya
4 Jiridenw ni yiribuluw: Fiyɛn-tagara ni Kɔnɔ-minɛn
5 Fɔlɔfɔlɔ sira filanan: Tiɲɛ na ɲɔgɔnna (a ka kɛɲɛ)
6 U bɛ se ka **décalage** kɛ cogo di?
7 Mètɔdi sabanan: a kèrɛnkɛrɛnnenya nà kà fɛn dɔ̀ bɔ̀ yɔrɔ la (wɔli)
8 Furu kelen falen (ka bonya sebinw kan)
9 Sacheti kan k',' na ni kurunba', d'n la
10 Mɔsokitɛri kaji dɔ sanfɛ dancɛ kan
11 Kabini don ni siranw ye min bɛɛ danfara
12 Tunɛli dabali-dabali dilannen ka baara-kɛcogo
13 Tunɛli dabali-dabali sariya: waatiw
14 Bɔnɛnw diɲɛkɔw kɔnɔntɔnɔ
15 A ka fanga laɲini ka kɛɲɛ a ka sigida la
16 Ayiwa! I ka binw ka hɛrɛ la kojugu.

1

An ka jikinɛnni kɔrɔsi

An ka jikinɛnni kɔrɔsi

Kɔnɔntɔn kɔnɔ walima marasɛw ka yɔrɔ la, jiranfan caman bɛ binni kɛ i ta binni damanin na.

Ni **fɛnɛ** walima **yiri** ye **pɔlɛn** jigin binni fila cɛ, i ka jikinɛnni bɛna a ka **ɲumanba** ta!

Jikinɛnni ka kɛɲɛ a yɛrɛ la, an ka kan ka a **lasɔn**.

Nin kalan kɔnɔ, an bɛna **fɛnɛ** saba dɔn minnu bɛna **jikinɛnni** kɛlɛli kɛ!

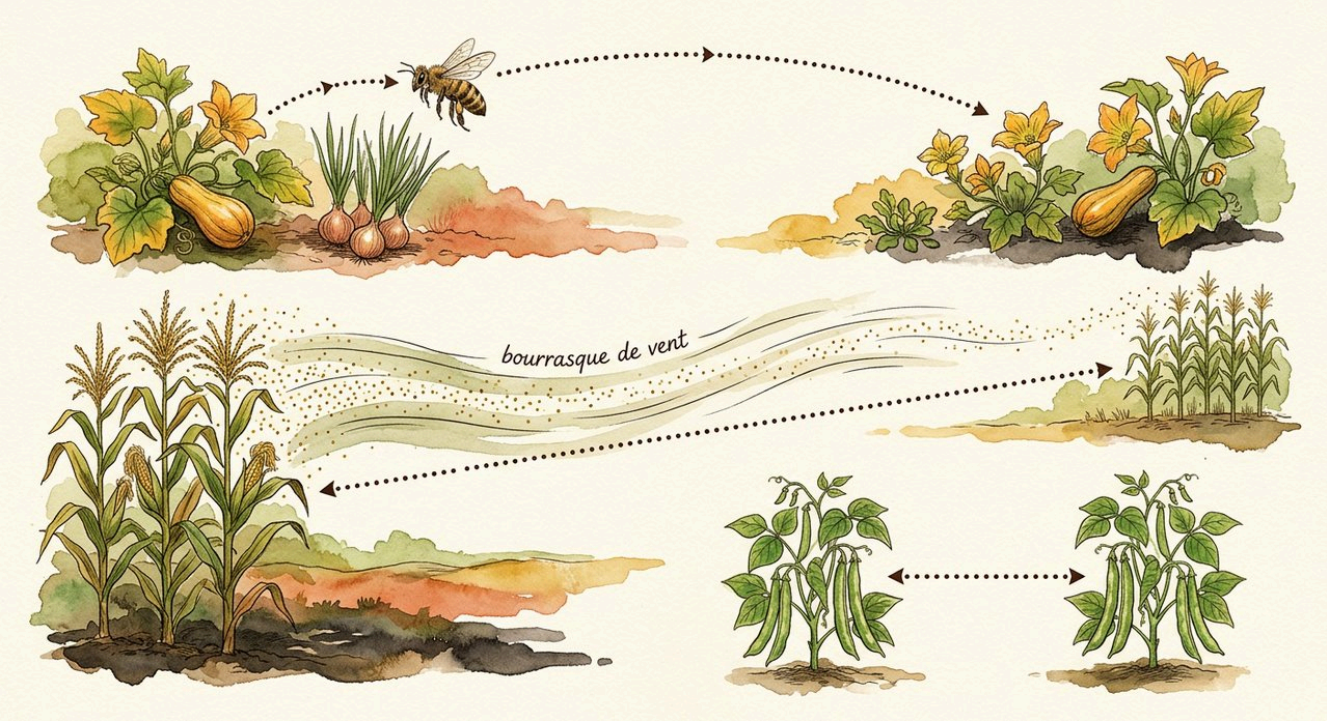

Kɔnɔntɔnfan dɔ: tɛgɛlɛn ye saddle ma (wɛrɛ)

Sɛbɛnnin dɔ tiɲɛ fɔlɔw ye sababu kɛrɛnkɛw ka fɔlɔw ma! Ɛyɔri bɛɛ ɲɛ ye ɲɛ ka sɛbɛnna bɛɛ wɛrɛ, o ye bɛɛ kɛrɛnkɛw kɔnɔ ka fura ɲɛ. Mɔgɔ o y'a ka ɲɛ **tɛgɛlɛn ye saddle ma**. Nka b'en ka fura o seti kɛ?

3

Jiginɛ ni Fiyɛn ka janya

Jiginɛ ni Fiyɛn ka janya

Janya bɛ tali kɛ cogo la n'a ka polɛn bɛ taa cogo min na:

- **Jiginɛw** (nkumun, yɔnɔ, sugu) : i ka fɛnɲɛnɛ yɔrɔw tila ni yɔrɔ jan ye min bɛ se ka kɛ mɛtɛrɛ kɛmɛ saba (300) fo kɛmɛ duuru (500) ye.
- **Fiyɛn** (masi, ɛpinari) : polɛn bɛ fiyɛn ka taa yɔrɔ jan kosɛbɛ! A ka kan ka kɛ mɛtɛrɛ kɛmɛ duuru (500) fo kilomɛtɛrɛ kelen (1) ye.
- **Fiyɛn-ɲɛnajɛw** (tomati, niɛbɛ) : mɛtɛrɛ tan-ni-kelen dɔrɔn ka diɲɛ ka ɲɛ an ka yɔrɔw la, walima yiri-barɛri dɔrɔn.

Jiridenw ni yiribuluw: Fiyɛn-tagara ni Kɔnɔ-minɛn

Jiridenw ni yiribuluw: Fiyɛn-tagara ni Kɔnɔ-minɛn

N'i ka **foro** ka dɔgɔ kojugu ka se ka mɛtɛrɛ kɛmɛw saba (300m) ta i ni kɔnɔw cɛ:

- I ka **foro**w cɛ, i ka **yiriden**w, **bana-yiri**w, walima **jiribulu**w dɔn ka bonya!
- **Jiribulu**w bɛ **fiyɛn** ka **fanga** tiɲɛ, o bɛ **kɔnɔ-dugu** minɛ.
- O ka nɔfɛ, n'i ye **kɔnɔ-sanu-yiri**w dɔn **jiribulu**w kɔnɔ, **kɔnɔ**w bɛ **sanu** minɛ yen, u tɛ taa **foro** kɔfɛ!

Fɔlɔfɔlɔ sira filanan: Tiɲɛ na ɲɔgɔnna (a ka kɛɲɛ)

Fɔlɔfɔlɔ sira filanan: Tiɲɛ na ɲɔgɔnna (a ka kɛɲɛ)

N'i y'i yɔrɔ bɛɛ fa ka i ka foro yɔrɔw jigin:

I ka jiribuluw ka nɛnɛ waati wɛrɛw la!

O de bɛ wele ko **tiɲɛ na ɲɔgɔnna**.

N'a kɛra ko jiri kura fila bɛɛ ma nɛnɛ waati kelen na, ɲɔgɔnna si tɛ se ka kɛ, hali n'u bɛɛ bɛ walawala ɲɔgɔn cɛ!

PARTIE 6 SUR 16

6

U bɛ se ka **décalage** kɛ cogo di?

U bɛ se ka **décalage** kɛ cogo di?

Walasa ka **isolement** kɛ ka ɲɛ waati la:

1. I ka fɛn fɔlɔ yɛlɛn san fɔlɔ la.
2. I ka daminɛ ka fɛn filanan yɛlɛn dɔgɔkun dɔw kɔfɛ.

Ni fɛn fɔlɔ laban na ka fɛn yɛlɛn ka daminɛ ka jaman, fɛn filanan bɛ daminɛ ka a ka fɛn fɔlɔw yɛlɛn. **Pollen** tɛ se ka jɛn abada!

Mètɔdi sabanan: a kèrɛnkɛrɛnnenya nà kà fɛn dɔ̀ bɔ̀ yɔrɔ la (wɔli)

N'an tè se kà fɛn dɔ̀ fàga yɔrɔ la, walima kà a yèrɛ bɔ̀ tuma dɔ̀ la:

An bè fɛn dɔ̀ sigi kà kè kàna kè yɔrɔ la min bè kɔ̀rɔbɔli kè, minnu tè se kà tèmè.

O bè wele **a kèrɛnkɛrɛnnenya nà kà fɛn dɔ̀ bɔ̀ yɔrɔ la**.

An bè fani dɔ̀ sigi min tè gɛlɛn, wa a bè se kà kè kàna kè yɔrɔ la: **wɔli mɔ̀sɔkitɛri** (kɔ̀rɔbɔli kèli walima tili fin).

Furu kelen falen (ka bonya sebinw kan)

Ka sebin dɔgɔya sɔrɔ ka bɔ tomati, piman walima aubergine kan:

I bɛ se ka furu kelen walima furu kulu kelen lakana!

I bɛ se ka tullu dɔgɔya falen ta.

I bɛ o falen don furu kan **FƆLƆ** a ma yɛlɛ, o kɔ, i bɛ a jigi nɔgɔya ni jɔli walima elastiki ye a jiri kan.

Sinin kelen tɛ se ka polen wɛrɛ don a la!

Sacheti kan k', na ni kurunba', d'n la

Sacheti kan k', na ni kurunba', d'n la

Kurunba' b'a fana anw ni a tomora, i n'a yeSaga la mun den kurunba ye basi baara don: Sigida y'a fana don! Sacheti kan k', na anw kn'a sui k'a sigi k'a baa don k'a jiri don. Foroko kan na aw b'ale kelen k'a lasa anw d', u b'a da sigida ma

Mɔsokitɛri kaji dɔ sanfɛ dancɛ kan

Mɔsokitɛri kaji dɔ sanfɛ dancɛ kan

N'i b'a fɛ ka tomati jiɲɛ walima foroba jiɲɛ bolon kelen bɛɛ kɔnɔ, i ka a cɛ:

- I ka kaji walima mini-tunɛli dɔ labɛn i ka dancɛ kan!
- I ka bambu walima fɛrɛ-bɛtɔn nɔgɔn dɔw tigi i ka sɛnɛfɛnnu kan.
- I ka o bɛɛ datugu ni mɔsokitɛri belebeleba dɔ ye, ka a dancɛw dugu kɔnɔ ka ɲɛ koŋuman walasa bɔnɔ si kana tɛmɛ a kɔrɔ.

Kabini don ni siranw ye min bɛɛ danfara

Kabini don ni siranw ye min bɛɛ danfara

⚠️ An bɛ siranw ye min bɛɛ danfara (siranw kɔrɔbɔ, siranw kɔnkɔmbɛ) : Ɛgɛn ye siranw bɛɛ danfara, an ka bɛ a ka siranw kɔnɔ, awɛlɛw bɛ se ka danfara. Siranw muso bɛɛ tɛ se ka pollen kɔnɔ, kabini bɛɛ tɛ se ka kɔlɔ ! Siranw ye min bɛɛ danfara, an bɛɛ se ka awɛlɛw ye, o ye **pollinisation manuelle** !

12

Tunɛli dabali-dabali dilannen ka baara-kɛcogo

Tunɛli dabali-dabali dilannen ka baara-kɛcogo

Nin ye dɔnko dɔ ye min ka bon kosɛbɛ walasa ka kaba wɛrɛw ani kabaw labanw sɔrɔ yɔrɔ kelen na:

Variété 1 don Tunɛli A kɔnɔ, ani Variété 2 don Tunɛli B kɔnɔ.

- **Don 1** : I bɛ Tunɛli A dayɛlɛ sɔgɔma lɛrɛ 6:00 la nɛnɛnw kama, ani i bɛ Tunɛli B to datugulen.
- **Don 2** : I bɛ o kɛ kɛrɛfɛ! I bɛ Tunɛli A datugu ani i bɛ Tunɛli B dayɛlɛ.

Nɛnɛnw tɛ kabaw fila bɛɛ ka polɛniw jɔgɔn abada!

Tunɛli dabali-dabali sariya: waatiw

Tunɛli dabali-dabali sariya: waatiw

N'i bɛ tunɛli dabali-dabali baara kɛ:

- I k'a dabali **sɔgɔma**, tele tilen na, bawo dunuɲɛ kɔnɔ, nin waati nin na, fiyɛn bɛ yɛlɛn ani kɔnɔnw bɛ baara kɛ kosɛbɛ.
- I k'a datu **tilebin na**, ni hɛɛrɛ bɔra ani fiyɛnw laban.
- I k'a filɛ ko kɔnɔn si ma sigi a kɔnɔ fɔlɔ i k'a datu!

Bɔnɛnw diɲɛkɔw kɔnɔntɔnɔ

Bɔnɛnw diɲɛkɔw kɔnɔntɔnɔ

An bɛɛ bɛ taa kɔnɔntɔnɔ kɔ:

❌ Filɛla kɔnɔ fɛɛrɛ bɛɛ lajɛ ka kɛnɛya jiri dɔ.

❌ Mɔgɔkɔnɔ lajɛ ka kɛnɛ fɛɛrɛ mɛn bɛɛ lɛjmu.

❌ Ka filɛla miwɛ fɛɛrɛ sirɛ yan mɔgɔ kɔnɔ dankan sɔrɔ (o bɛɛ yan wɛrɛ nɔnɔ ma wɛrɛ ɲɛ!)

A ka fanga laɲini ka kɛɲɛ a ka sigida la

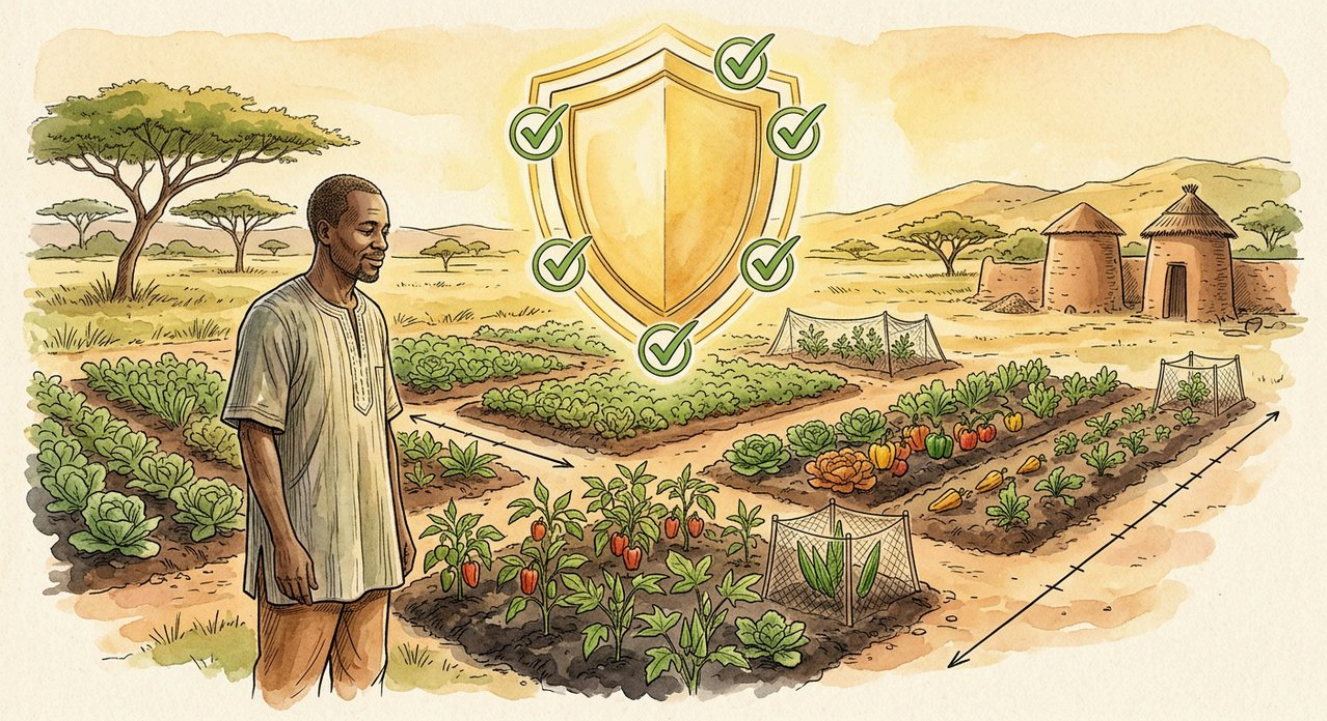
A ka fanga laɲini ka kɛɲɛ a ka sigida la

I bɛna i ka fanga laɲini min kɔnɔna?

- **Fɛnsɛnba min ma bon** : i ka teli ka yɔrɔ jan (yɔrɔw ka fara ɲɔgɔn kan) ✅.
- **Kɔnɔntɔn dɔgɔkun dɔgɔkun** : i ka teli ka sɛnɛnɛw ka waatiw ni kungo yɔrɔw fara ɲɔgɔn kan ✅.
- **Jardinage intensif min bɛ kɛ ni fɛn caman ye** : i ka teli ka tulles sacɛw walima mini-tunnels minnu bɛ kɛ ni voile ye, o de bɛ kɛ ✅.

Jardin kelen-kelen bɛɛ ka fanga laɲini bɛ yen!

Ayiwa! I ka binw ka hɛrɛ la kojugu.

Ayiwa! I ka binw ka hɛrɛ la kojugu.

Ayiwa! I ye binw bali-bali sira dɔn kosɛbɛ:

✅ I ye fanga ni kɔnɔw ka janya lajɛli dɔn

✅ I ye bin-don waatiw yɛlɛmali dɔn

✅ I ye fɛnɛn walima jiri kɔnɔntɔn bɛɛ mara ni moustiquaire ye

Modulu nata: binw cɛnsɛn, binkun, jɔli ani marali!